Međunarodna DARIAH-HR znanstveno-stručna konferencija Digital Humanities & Heritage 2025

Anamarija Žugić Borić

Ove se godine, od 22. do 24. listopada 2025., održala peta po redu međunarodna znanstveno-stručna DARIAH-HR konferencija Digital Humanities & Heritage (DHH). Domaćini, uz potporu više kulturnih ustanova i volontera, bili su Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku te Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek. Sve čvršće povezivanje tehničkih znanosti, humanistike i umjetnosti u proučavanju kulturne baštine i upravljanju istom oprimjerilo se u podnaslovu i temi „Rethinking Heritage across STEM, Humanities, and Arts". Konferencija je, naime, otvorila prostor za raspravu o tome kako interdisciplinarne suradnje mogu ponuditi nove načine pohrane, tumačenja i reprezentacije kulturne baštine u digitalnom dobu te je naglasila njihove epistemološke, etičke i kulturne implikacije. Pred sami službeni program bio je dan posvećen radionicama i promocijama: 22. listopada održane su četiri radionice, promocija nadolazećeg zbornika s konferencija DHH 2023. i 2024. (s planiranom objavom početkom 2026.) te promocija novoosnovanog regionalnog središta DARIAH South-East European Regional Hub. Novi DARIAH-SEE hub uspostavljen je kao regionalna platforma za povezivanje istraživača i institucija u području digitalne humanistike i baštine u jugoistočnoj Europi, s naglaskom na prekograničnu razmjenu znanja i jačanje istraživačkih kapaciteta.

Prvu radionicu *Annotating Audiovisual Corpora in the Humanities* organizirao je i vodio tim francuskih informatičkih stručnjaka i humanista iz DARIAH-EU radne skupine Theatralia te EU-projekta OSCARS OASIS – Open Audiovisual Science Innovation Scheme. Radionica je bila usmjerena na upoznavanje sudionika s otvorenim digitalnim alatima Celluloid i e-spect@tor te s PeerTube tehnologijom, kako bi naučili arhivirati, anotirati i analizirati audiovizualne zapise u humanistici i umjetnosti uz primjenu umjetne inteligencije (UI) i u skladu s načelima otvorene znanosti. Alati su zato dostupni u otvorenom pristupu i moguće ih je integrirati u postojeću digitalnu infrastrukturu zainteresiranih ustanova radi primjene na vlastitim korpusima građe. Drugu radionicu *Heritage in the Cloud* organizirali su stručnjaci s Fakulteta građevinarstva i arhitekture u Osijeku te suradnici iz područja konzervatorsko-restauratorskih znanosti. Radionica je sudionicima predstavila suvremene metode digitalnog dokumentiranja arhitektonske baštine – lasersko skeniranje, fotogrametriju i uporabu dronova – kroz praktičan rad na etnografskoj zbirci Ulica zaboravljenog vremena u Karancu. Polaznici su stekli uvid u prikupljanje prostornih podataka, generiranje point-cloudova i izradu detaljnog 3D modela tradicionalne drvene građevine, kao i u metodologiju integracije tih tehnologija u istraživanja, zaštitu i prezentaciju kulturne baštine. Treću radionicu *Ethics, Artificial Intelligence, and Research Infrastructure: How Research and Cultural Heritage Should Approach the Opportunities and Risks of New AI Technologies* vodili su Tugce Karatas i Edward J. Gray, koji su sudionicima predstavili zaključke DARIAH-ove radne skupine NCC Task Force on AI Governance and Ethics. Radionica je bila posvećena etičkim, pravnim i infrastrukturnim izazovima primjene umjetne inteligencije u znanstvenom istraživanju i upravljanju baštinskim institucijama. Sudionici su raspravljali o odgovornoj uporabi generativne umjetne inteligencije u nastavi, o ugrađenim pristranostima u podatkovnim skupovima, o napetostima između otvorenog pristupa i visokih troškova treniranja modela te o potrebi za izgradnjom suverenih i etički održivih istraživačkih strategija unutar DARIAH konzorcija. Četvrtu radionicu *From Idea to Digital Prototype of a Mobile Application in the Field of Culture and Arts* vodio je Toni Podmanicki, a kako je vidljivo iz naslova, bila je usmjerena na razvoj koncepta mobilne aplikacije

Sudionici konferencije nakon obilaska Muzeja vučedolske kulture i promocije SEE Hub-a

INFO

Web-stranica konferencije: https://dhh.dariah.hr/2025/home/

Alat DARIAH Assistant: https://dariah.hr/hr/alati/dariah-assistant/

u području kulture i umjetnosti te na izradu njezina digitalnog prototipa.

Tijekom svih triju dana konferencije bila je kontinuirano dostupna izložba postera uključujući radove studenata diplomskog studija ilustracije Akademije za umjetnost i kulturu te više stručnih i znanstvenih postera posvećenih digitalnoj baštini, interaktivnim umjetničkim praksama i suvremenim tehnološkim pristupima u humanistici. Ove godine plenarni izlagači bili su Marinos Ioannides, direktor UNESCO-ove Katedre za digitalnu kulturnu baštinu pri Tehnološkom sveučilištu na Cipru, i Ines Vodopivec, glavna tajnica mreže AI4LAM (Artificial Intelligence for Libraries, Archives and Museums) te članica Upravnog odbora udruženja Europeana Network Association. Prvo plenarno izlaganje, *Connecting Dots with AI – STEM and Digital Humanities at a Crossroads*, održala je Ines Vodopivec predstavivši rad međunarodne zajednice AI4LAM te ulogu umjetne inteligencije u knjižnicama, arhivima i muzejima. Izlaganje je naglasilo važnost interdisciplinarne suradnje između STEM-područja, humanistike i umjetnosti, kao i izazove koje umjetna inteligencija donosi za upravljanje podatcima, metapodatke i digitalnu transformaciju baštinskih institucija. Drugo plenarno izlaganje, *From a Cultural Heritage Object to a #DigitalTwin or a #MemoryTwin? Exploring the Future of Digitisation, Preservation, Interpretation, and Identity in the Digital Age*, održao je Marinos Ioannides. U njemu je problematizirao razlike između koncepta digitalnog blizanca (#DigitalTwin), usmjerenog na materijalnu preciznost, i koncepta memorijskog blizanca (#MemoryTwin), koji nastoji obuhvatiti nematerijalne vrijednosti, narative, sjećanja i identitete povezane s kulturnom baštinom. Ioannides je također istaknuo važnost uključivanja zajednica u digitalno upravljanje baštinom te etičke i metodološke izazove integracije memorije i identiteta u digitalne modele. Uz plenarna izlaganja, konferencija je obuhvatila pet tematskih sesija: *AI, Creativity and Multimodal Cultural Interpretation; Archives, Memory and Decolonial Narratives; Policy, Pedagogy and Infrastructures*; *Digital Heritage, 3D and Scholarly Interfaces* te *Digital Heritage: Innovations, Practices and Perspectives*.

Na konferenciji se održalo i proglašenje pobjednika natječaja za izradu logotipa nove aplikacije DARIAH Assistant. Četiri studenta Akademije za umjetnost i kulturu natjecala su se u osmišljavanju vizualnog identiteta ovoga digitalnog alata koji istraživačima omogućuje prikupljanje terenskih podataka (fotografiranje, snimanje i sl. ili učitavanje sadržaja), dodjelu osnovnih metapodataka i pohranu u osobni prostor ili institucijske repozitorije. Nadalje, poseban događaj skupa bio je panel *Vitis disciplinis intertexta: Wine at the Crossroads of Science, Heritage and the Arts*, održan u vinskom podrumu Vina Belje u Kneževim Vinogradima, koji je pažljivo oblikovan kao primjer povezivanja teorijskih rasprava s praktičnim i široko prepoznatljivim kulturnim fenomenom – vinom. Nakon uvodnog izlaganja Tihomira Živića (*Surmounting Codes and Cultures: Toward a Creative Synergy of AI, DH, and STEM*), panel pod vodstvom Koraljke Kuzman Šlogar i Nataše Jermen okupio je stručnjake iz različitih područja kako bi temu vina sagledali iz perspektive bioloških analiza, arheoloških nalaza, kulturnih praksi, povijesnih narativa i digitalnih interpretacija te pokazali na koji način interdisciplinarni pristupi produbljuju razumijevanje baštine i njezinih suvremenih konteksta.

Zaključno, peta konferencija Digital Humanities & Heritage potvrdila je svoju ulogu središnjega godišnjeg mjesta za interdisciplinarno i inkluzivno okupljanje znanstvenika, stručnjaka, umjetnika i praktičara na širokome području između digitalne humanistike i kulturne baštine. Sljedeće izdanje konferencije održat će se 2026. godine, a na DARIAH-HR mrežnim stranicama uskoro će biti objavljeni točno mjesto, datumi i poziv za sudjelovanje. ■

DARIAH-HR tim na otvorenju konferencije: Ivana Štokov, Koraljka Kuzman Šlogar i Anamarija Žugić Borić

Panel-sesija u vinskom podrumu Vina Belje

Pozvano izlaganje Marinosa Ioannidesa na Fakultetu agrobiotehničkih znanosti Osijek